

การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา

A Meta-Ethnography Research on Buddhist Counseling Psychology

พรณภิส สุตโต¹ สิริวัฒน์ ศรีเครือดง² และวิชชуда ฐิติโชติรัตน²

Pornapis Sudto, Siriwat Srikrueadong, and

Witchuda Titichoatrattana

(iampornapis@gmail.com, pornapisudto@yahoo.com)

Received: March 27, 2020

Revised: April 02, 2020

Accepted: April 02, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา 2) เพื่อสังเคราะห์ให้ได้สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา 3) เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา และ 4) เพื่อนำเสนอผลการสังเคราะห์รูปแบบการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน รูปแบบการวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากงานวิจัย จำนวน 11 เรื่อง ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2559 โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบ “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน” ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการแปลความเทียบกลับไปกลับมา การแปลความเชิงหักล้าง และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง โดยพบผลการวิจัยว่า 1) งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก โดยศึกษาในประเด็นวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาและรูปแบบการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยามากที่สุด 2) ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา พบว่ามีเป้าหมายการปรึกษา 6 เป้าหมาย หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา 26 หลักธรรม คุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษา 6 คุณลักษณะ กระบวนการปรึกษา 6 ขั้นตอน ทักษะที่ใช้ในการปรึกษา 14 ทักษะ และผลของการปรึกษา 6 ประเด็น 3) ผลการสังเคราะห์การแปลความเทียบกลับไปกลับมา พบว่า มีประเด็นอุปมาที่สอดคล้องกัน คือ เป้าหมายการปรึกษา 2 เป้าหมาย คุณลักษณะผู้ให้การปรึกษา 5 คุณลักษณะ กระบวนการปรึกษา 5 ขั้นตอน ทักษะที่ใช้

¹ นิสิตพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในการปรึกษา 6 ทักษะ ผลของการปรึกษา 5 ประเด็น และผลการสังเคราะห์การแปลความเชิง
หักล้าง และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง พบว่า มีประเด็นอุปมาที่ไม่ตรงกันแบ่งเป็น
2 กลุ่ม ในประเด็นของเป้าหมายการปรึกษา หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา และทักษะที่ใช้ใน
การปรึกษา 4) ผลการสังเคราะห์รูปแบบการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาด้วยการวิจัยชาติพันธุ์
วรรณานอภิมาน พบว่ามี 6 องค์ประกอบหลัก 39 องค์ประกอบย่อย

คำสำคัญ: การปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา, การวิจัยชาติพันธุ์วรรณานอภิมาน, รูปแบบการ
ปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา

Abstract

Objectives of this article consisted of 1) to analyze the characteristics of research on Buddhist Counseling Psychology; 2) to synthesize the current state of knowledge on Buddhist Counseling Psychology; 3) to compare the similarities and differences of research findings on Buddhist Counseling Psychology; and 4) to present the synthesis results of Buddhist Counseling Psychology model by using a Meta-ethnography research. The study was a qualitative research in nature collecting data from eleven qualitative researches during the year 2009-2016. A Meta-ethnography research was used in this study by three synthesizing methods including reciprocal translations, refutational synthesis and lines-of-argument synthesis.

Results of the study revealed that 1) Most of the research reports used in synthesis were doctoral dissertations studying on the Buddhist Counseling Psychology process and the counseling model. 2) With regard to the synthesis results of the current state on Buddhist Counseling Psychology it found that there were 6 goals of counseling, 26 Buddhadhamma related to Buddhist Counseling Psychology, 6 characteristics of Buddhist Psychology counselors, 6 steps of counseling process, 14 counseling skills, and 6 issues of the counseling results. 3) In respect of synthesis results of reciprocal translations it found that the counseling goals with 2 parable

corresponding goals, the counselors' characteristics including 5 parable corresponding characteristics, the counseling process consisting of 5 parable corresponding steps, the counseling skills composing of 6 parable corresponding skills, and the counseling results with 5 parable corresponding issues. Moreover, the synthesis results of refutational synthesis and lines-of-argument synthesis showed that there were discrepancies in the metaphor divided into two groups in each component including the counseling goals, Buddhadhamma related to Buddhist Counseling Psychology, and the counseling skills. 4) The synthesis results of Buddhist Counseling Psychology model with a Meta-ethnography research consisted of 6 major components and 39 sub-components.

Keywords: Buddhist Psychology Counseling, Meta-ethnography Research, Buddhist Psychology Counseling model

บทนำ

ปัญหาสุขภาพจิตมีสาเหตุมาจากทุกข์ทางใจ ซึ่งตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้น ความขัดข้องแปรปรวน ความเดือดร้อนลำบาก ความเจ็บปวด ความสูญเสีย ความพลัดพรากและปัญหาชีวิตต่าง ๆ ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกรวมว่า “ความทุกข์” นั้น เป็นสิ่งที่มีอยู่ มนุษย์จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องและได้ประสบแน่นอน ไม่ว่าจะมนุษย์จะต้องการหรือไม่ ต้องการ จะยอมรับว่ามันมีอยู่หรือไม่ยอมรับ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556) วิธีการหนึ่งที่ใช้ช่วยเหลือเพื่อ “ดับทุกข์” คือ การปรึกษาเชิงจิตวิทยา (Counseling) ซึ่งเป็นกระบวนการปรึกษา พัฒนา รักษา หรือสนับสนุนทางจิตใจ เพื่อให้บุคคลได้ปลดปล่อยตนเองออกจากปัญหาที่กักขังเขาอยู่ในขณะนั้น ๆ คำว่า “จิตวิทยาการปรึกษา” (Counseling Psychology) เป็นศาสตร์จิตวิทยาที่มุ่งเน้นการพัฒนา รักษาและสนับสนุนทางจิตใจ ในรูปแบบของการปรึกษา ซึ่งแสดงถึงกระบวนการแห่งสัมพันธ์ภาพระหว่างนักจิตวิทยาการปรึกษาและผู้มาปรึกษา (โสริช โปธิแก้ว, 2553) สำหรับรูปแบบและวิธีการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่นำมาช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหา ได้มีการศึกษาวิจัยในซีกโลกตะวันตกมาแล้วกว่าสองทศวรรษภายใต้การดูแลสนับสนุนของสมาคม

จิตวิทยาการศึกษา ซึ่งเป็นสาขาที่ 17 ในสมาคมจิตวิทยาอเมริกา โดยในระยะแรกเริ่มของการศึกษาและบำบัดจิตใจนั้น ขอบเขตของจิตวิทยาตะวันตกเน้นเกี่ยวกับการแก้ปัญหาของคนป่วยทางจิตใจ โดยเฉพาะคนบ้าคนเสียสติและคนที่มีความวิตกกังวลทางจิตใจแบบต่าง ๆ แล้วค่อย ๆ ขยายมาสนใจปัญหาคนทั่วไปภายหลัง แต่ก็เน้นการแก้ปัญหาเป็นจุด ๆ โดยแต่ละทฤษฎีก็เน้นเฉพาะจุดและปฏิเสธด้านอื่น ๆ แต่ในทางพระพุทธศาสนา มองปัญหาจิตใจของคนมีได้อยู่ในวงการเจ็บป่วยทางจิต คือ ไม่ได้เน้นในเรื่องคนไข้โรคจิต แต่หมายถึงการพยายามแก้ปัญหาของคนธรรมดาสามัญทั่วไปที่ใช้ชีวิตตามปกติในสังคมที่มีความทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553) ทำให้ในปัจจุบันศาสตร์จิตวิทยาทางตะวันตกเริ่มให้ความสนใจกับการบำบัดทางจิตใจโดยใช้ฐานความคิดแบบตะวันออกโดยเฉพาะพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจิตวิทยาตะวันตกได้นำองค์ความรู้จากหลักพุทธธรรมไปศึกษาวิจัย แต่การศึกษาเชิงจิตวิทยาหรือจิตบำบัดโดยอาศัยองค์ความรู้ทางพุทธธรรม ก็ยังไม่แพร่หลายนัก กล่าวได้ว่าอยู่ในขั้นเริ่มต้นและเรียนรู้ (Olson, 2012)

จากกระแสความสนใจในพระพุทธศาสนาของตะวันตกดังกล่าว ได้เริ่มกระตุ้นให้นักวิชาการไทยเริ่มสนใจศึกษาศาสตร์ทางตะวันออกโดยเฉพาะหลักพุทธธรรมในพุทธศาสนาอย่างแพร่หลายในบริบทของประเทศไทย โดยในวงการจิตวิทยาได้มีการศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธและจิตบำบัดโดยใช้แนวทางปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น จากการค้นคว้าเอกสารรายงานการวิจัย ผลงานวิจัยของไทยที่เกี่ยวข้องกับงานด้านจิตวิทยาการศึกษาที่ใช้ฐานความคิดของพุทธธรรมในการศึกษาเชิงจิตวิทยาในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยโดยพระสงฆ์ การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยโรคมะเร็ง/ผู้ป่วยสารเสพติดด้วยการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา การพัฒนารูปแบบการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา เทคนิคให้คำปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยากับนักเรียน การบูรณาการการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยากับการพยาบาล การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธ การเกิดปัญญาในกระบวนการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยาทั้งหลายดังกล่าว ล้วนมีเป้าหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ให้มีความเข้าใจโลกและชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับโลกและชีวิตที่เป็นจริงได้อย่างสงบสุข

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งหากได้มีการนำรูปแบบการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยามาใช้ ก็จะมีส่วนช่วยเอื้อประโยชน์ต่อ

มนุษย์ให้มีความเข้าใจโลกและชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างมีความสุข ซึ่งจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยพบว่า มีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยาไว้จำนวนมาก แต่ยังขาดการนำผลการวิจัยเหล่านั้นมาสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบของการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยาในลักษณะของการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยในอีกลักษณะหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อตอบปัญหาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกันมาสรุปให้ได้เป็นคำตอบที่เป็นข้อสรุปการวิจัยที่ต้องการ ทำให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์อย่างลุ่มลึก เกินกว่าระดับความรู้ความเข้าใจที่นักวิจัยจะได้จากงานวิจัยแต่ละเรื่อง โดยอาศัยเทคนิควิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่เรียกว่า “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิมาน” (Meta-ethnography) ซึ่งเป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่นักวิจัยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งเป็นวิธีการใหม่ที่ยังไม่มีการใช้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประมวลและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยาในประเทศไทย เพื่อจะได้ข้อค้นพบจากงานวิจัยและทำให้เห็นภาพรวมของความรู้และผลสังเคราะห์รูปแบบของการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ทั้งในด้านเป้าหมาย หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะของผู้ให้การศึกษา กระบวนการศึกษา ทักษะที่ใช้ และผลของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านองค์ความรู้และเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ให้มีความเข้าใจโลกและชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป จนสามารถอยู่ร่วมกับโลกและชีวิตที่เป็นจริงได้อย่างสงบสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา
2. เพื่อสังเคราะห์ให้ได้สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา
3. เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา
4. เพื่อนำเสนอผลการสังเคราะห์รูปแบบการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยาด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิมาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหาและการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान (Meta-ethnography) ตามวิธีการของ Noblit and Hare (1988) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान

1. ขั้นเริ่มต้น ประกอบด้วย

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาวิธีการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบ “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान” จากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) นำผลการวิเคราะห์จากข้อ 1) และข้อ 2) มาทำการสังเคราะห์สรุปเป็นกรอบแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา

2. ขั้นคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ โดยสืบค้นและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์ ซึ่งขั้นตอนการศึกษาประกอบด้วย

1) สืบค้นงานวิจัย ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ของนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาโท และปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่ทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2552-2559 และทำการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา

2) รวบรวมงานวิจัยซึ่งได้จากการสำรวจในข้อ 2.1 โดยคัดเลือกงานวิจัยที่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา โดยศึกษาจากบทคัดย่อของงานวิจัย

3) คัดเลือกงานวิจัยที่ได้จากการรวบรวมในข้อ 2.2 ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกต้องเป็นงานที่มีคุณค่า มีประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษาและตีความ เพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์ จากการพิจารณาตามเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ได้ทั้งหมด 11 เรื่อง

3. ขั้นอ่านงานวิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยอ่านงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ซ้ำ ๆ ยังไม่ต้องการตีความหรือเปรียบเทียบ แต่เป็นการอ่านเพื่อทำความรู้จักและทำความเข้าใจรายละเอียดของงานวิจัยให้ทะลุปรุโปร่ง

4. ขั้นกำหนดกรอบแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยจับประเด็นจากข้อค้นพบของงานวิจัยตามวัตถุประสงค์และแนวคิดการวิจัย

5. ขั้นแปลความหมาย หรือตีความเทียบเคียงระหว่างงานวิจัย โดยผู้วิจัยนำผลการวิจัยซึ่งได้จากงานวิจัยแต่ละเรื่องมาแปลความหมายเทียบเคียงระหว่างงานวิจัยตามกรอบแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัย โดยทำการแปลความหมายใน 3 ลักษณะ คือ การแปลความเทียบกลับไปกลับมา (Reciprocal Translations) ในกรณีที่งานวิจัยมีผลการวิจัยสอดคล้องกัน การแปลความเชิงหักล้าง (Refutational Synthesis) ในกรณีที่ผลการวิจัยขัดแย้งกัน การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (Line-of-Argument Synthesis) เป็นการแปลความจากประเด็นอุปมาเพื่อหาสาเหตุของผลการแปลความเชิงหักล้างและผลของการแปลความเทียบกลับไปกลับมา

6. ขั้นสังเคราะห์การแปลความหมาย โดยผู้วิจัยนำผลการแปลความหมายเทียบเคียงกันมาสังเคราะห์ในลักษณะของการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่เป็นภาพรวมของงานวิจัยทุกเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา

7. ขั้นสรุปและรายงานผลการสังเคราะห์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสรุปและเขียนรายงานการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย

1. ประชากรงานวิจัย ได้แก่ งานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา โดยเป็นวิทยานิพนธ์ของนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่ทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2552-2559

2. กลุ่มตัวอย่างงานวิจัย ได้แก่ งานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา โดยเป็นวิทยานิพนธ์ของนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 3 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย ที่ทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2552-2559 จำนวน 11 เรื่อง

เกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัย

1. เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา

2. เป็นงานวิจัยที่ได้จากการสืบค้นจากฐานข้อมูลโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) โดยใช้คำสำคัญ (Keyword) ในการสืบค้น ได้แก่ การศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา การศึกษาแนวพุทธ การบำบัดแนวพุทธ การเยียวยาจิตใจ การเยียวยาทุกข์ทางใจ การลดทุกข์ทางใจ Buddhist Psychology และ Buddhist Counseling

3. เป็นงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ของนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ซึ่งทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2552-2559

ขั้นตอนการสืบค้นงานวิจัย

1. สืบค้นจากฐานข้อมูลโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) โดยใช้คำสำคัญ (Keyword) ในการสืบค้น

2. รวบรวมงานวิจัยที่ได้จากการสืบค้นในข้อ 1. โดยคัดเลือกงานวิจัยที่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา โดยศึกษาจากบทคัดย่องานวิจัย

3. คัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณค่า มีประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษาและตีความ เพื่อนำมาใช้ในการสังเคราะห์ จำนวน 11 เรื่อง โดยผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกงานวิจัยที่ได้จากการรวบรวมในข้อ 2. ตามเกณฑ์คัดเลือกงานวิจัยที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ของ บุปผา เมฆศรีทองคำ (2547) โดยแบบประเมินดังกล่าว ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนข้อความใน “ข้อที่ 1 ชื่อเรื่องการวิจัย” เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทงานที่นำมาสังเคราะห์ แบบประเมิน เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยประเด็นในการประเมิน 5 ประเด็นใหญ่ ดังนี้: การกำหนดปัญหาวิจัย การทบทวนรายงานเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และการสรุปผลการวิจัย/การอภิปรายผลการวิจัย/ข้อเสนอแนะการวิจัย ก่อนการประเมินคุณภาพงานวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินไปทดลองฝึกประเมินร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องในการประเมินคุณภาพงานวิจัย จำนวน 2 เรื่อง ผลการตรวจสอบความสอดคล้องในการประเมินคุณภาพงานวิจัยพบว่า งานวิจัยเรื่องที่ 1 มีความสอดคล้องกัน 10 ข้อ จาก 14 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 71.43 และงานวิจัยเรื่องที่ 2 มีความสอดคล้องกัน 11 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 78.57

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและร้อยละ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัย ด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเ้ ความโค้ง ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

ตอนที่ 4 การสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา โดยวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 5 การสังเคราะห์แปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณานาถิมาณเกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา วิเคราะห์โดยการแปลความหมาย 3 ลักษณะ คือ การแปลความเทียบกลับไปกลับมา การแปลความเชิงหักล้าง และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์รูปแบบในการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา โดยวิเคราะห์ในลักษณะของการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ประกอบด้วย หลักธรรมที่เกี่ยวกับการปรึกษา ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ คุณลักษณะของผู้ให้การศึกษา ได้แก่ มีความเป็นกัลยาณมิตร มีหลักพรหมวิหาร 4 กระบวนการปรึกษาเริ่มจากการสร้างศรัทธาให้เกิดสัมพันธภาพ การสนทนาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร และผลการปรึกษา ได้แก่ ผู้มาปรึกษาคลายความทุกข์ใจ และเข้าใจความจริงของชีวิตมากขึ้น

1.2 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัย โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ค่าความเ้เท่ากับ -0.71 ค่าความโค้งเท่ากับ 0.58 ค่าสูงสุดเท่ากับ 4.71 และค่าต่ำสุดเท่ากับ 3.00 และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละประเด็นของการประเมินคุณภาพงานวิจัย พบว่าวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการสรุปผลการวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ส่วนประเด็นอื่น ๆ มีคุณภาพอยู่ในระดับดี

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการ ปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย

1) ด้านการพิมพ์ พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอก (ร้อยละ 54.55) ในสาขาพุทธศาสนาและสาขาจิตวิทยาการปรึกษามากที่สุด (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 27.27) โดยเป็นงานวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมากที่สุด (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 45.45) และส่วนใหญ่ทำงานวิจัยแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2552, พ.ศ. 2554, พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2559 (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 18.18)

2) ด้านเนื้อหาสาระ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาในประเด็นวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาและรูปแบบการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยามากที่สุด (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 27.27) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาถึงกระบวนการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาและนำเสนอรูปแบบการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 36.36) ส่วนใหญ่งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีประโยชน์ทำให้ทราบถึงกระบวนการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาและเป็นแนวทางการทำงานของผู้ให้การปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา (มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 45.45) โดยบุคคล/หน่วยงานที่นำงานวิจัยไปใช้มากที่สุดคือ นักจิตวิทยา/ผู้ให้การปรึกษา (ร้อยละ 54.55)

3) ด้านวิธีวิทยา พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ให้การปรึกษา (ร้อยละ 72.73) โดยเลือกใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงมากที่สุด (ร้อยละ 63.64) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ใช้การสัมภาษณ์ (ร้อยละ 90.91) วิธีการตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีตรวจสอบสามเส้ามากที่สุด (ร้อยละ 81.82) และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แบบการจัดหมวดหมู่ข้อมูลมากที่สุด (ร้อยละ 63.64)

2.2 ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันความรู้เกี่ยวกับการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา

1) เป้าหมายของการปรึกษา พบว่ามี 6 เป้าหมาย โดย “การเยียวยา รักษา และพัฒนาจิตใจให้คลี่คลายจากความทุกข์ทางใจ” และ “การเผชิญปัญหาด้วยสติ มีใจที่สงบ ได้สำรวจจิตใจ รู้เท่าทันทุกข์ ยอมรับ และเข้าใจสภาพ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้” พบมากที่สุด ซึ่งปรากฏในงานวิจัย 7 เรื่อง สำหรับเป้าหมายของการปรึกษาในประเด็นอื่น ๆ ปรากฏในงานวิจัยน้อยกว่า 4 เรื่อง

2) หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา พบว่ามี 26 หลักธรรม โดย “อริยสัจ 4” พบมากที่สุด ปรากฏในงานวิจัย 9 เรื่อง รองลงมาคือ “ไตรลักษณ์” ปรากฏในงานวิจัย 7 เรื่อง “พรหมวิหาร 4” ปรากฏในงานวิจัย 5 เรื่อง สำหรับ “กัลยาณมิตรธรรม 7” และ “ไตรสิกขา” ปรากฏในงานวิจัยในจำนวนที่เท่ากันคือ 4 เรื่อง สำหรับหลักธรรมอื่น ๆ ปรากฏในงานวิจัยน้อยกว่า 4 เรื่อง

3) คุณลักษณะของผู้ให้การศึกษา พบว่ามี 6 คุณลักษณะ โดย “มีความเป็นกัลยาณมิตร” พบมากที่สุด ปรากฏในงานวิจัย 10 เรื่อง รองลงมา “มีพรหมวิหารธรรมอยู่ในใจ” ปรากฏในงานวิจัย 7 เรื่อง สำหรับ “มีความเข้าใจทุกข์ เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต” “มีสติ สมาธิ มีการฝึกฝนและพัฒนาตนตามแนวทางพุทธธรรม” และ “มีหลักสังคหวัตถุธรรม” ปรากฏในงานวิจัย 6 เรื่อง 5 เรื่อง และ 4 เรื่อง ตามลำดับ และ “ดำรงตนตามหลักไตรสิกขา” ปรากฏในงานวิจัย 3 เรื่อง

4) กระบวนการปรึกษา พบว่ามี 6 ขั้นตอน โดย “สร้างศรัทธา เชื่อมสมานให้เกิดสัมพันธภาพ” พบมากที่สุด ปรากฏในงานวิจัย 11 เรื่อง รองลงมาคือ “ให้พินิจทุกข์ ค้นหา สืบสาวสาเหตุของความทุกข์” “ประจักษ์ เข้าใจ และเห็นจริงในความทุกข์” และ “เสริมธรรม เสริมปัญญา ให้แนวทางปฏิบัติตามมรรควิธี” ปรากฏในงานวิจัยในจำนวนที่เท่ากัน 7 เรื่อง สำหรับ “เปิดใจสนทนาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร” ปรากฏในงานวิจัย 4 เรื่อง และ “นำพาให้บังเกิดความสุข” ปรากฏในงานวิจัย 3 เรื่อง

5) ทักษะที่ใช้ในการปรึกษา พบว่ามี 14 ทักษะ โดย “ทักษะการรับฟัง” พบมากที่สุด ปรากฏในงานวิจัย 10 เรื่อง รองลงมาคือ “ทักษะการสอนธรรม การแสดงธรรม และอุปมาอุปไมย” ปรากฏในงานวิจัย 8 เรื่อง สำหรับ “ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ” “ทักษะการถาม” และ “ทักษะการสังเกต” ปรากฏในงานวิจัยในจำนวนที่เท่ากันคือ 6 เรื่อง ส่วน “ทักษะสะท้อนความคิด ความรู้สึก” ปรากฏในงานวิจัย 4 เรื่อง สำหรับทักษะอื่น ๆ ปรากฏในงานวิจัยน้อยกว่า 4 เรื่อง

6) ผลของการปรึกษา พบว่ามี 6 ประเด็น โดย “เห็นทางออกของปัญหา คลี่คลายทุกข์ ปลดปล่อยสิ่งที่ค้างคาใจได้ด้วยตนเอง” พบมากที่สุด ปรากฏในงานวิจัย 9 เรื่อง รองลงมาคือ “รู้และเข้าใจทุกข์ตามความเป็นจริง” ปรากฏในงานวิจัย 8 เรื่อง ส่วน “รู้สาเหตุของทุกข์ เปิดใจ และยอมรับเข้าใจในทุกข์” และ “เห็นคุณค่าและพัฒนาตนเองสู่ จิตที่เป็นกุศล

พบความปิติ สงบสุข” ปรากฏในงานวิจัยในจำนวนที่เท่ากันคือ 6 เรื่อง และ “สภาพจิตใจที่มีสติ เข้มแข็ง เข้มชื่น เบิกบานใจ ผ่อนคลายใจ โล่งใจ โปร่งใจ สบายใจ ตั้งมั่นในความสงบ” ปรากฏในงานวิจัย 5 เรื่อง สำหรับ “มีแนวทางปฏิบัติตนตามวิถีทางที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์” ปรากฏในงานวิจัย 3 เรื่อง

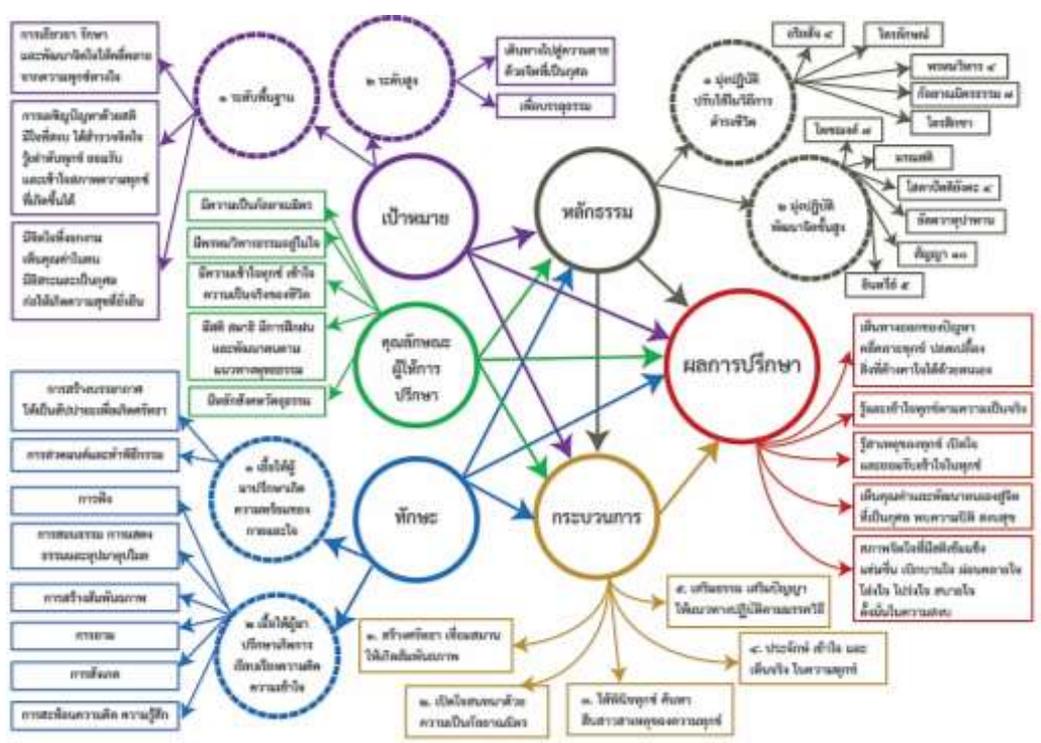
2.3 การสังเคราะห์แปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาภิธาน เกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วยผลการสังเคราะห์ ดังนี้

1) การแปลความเทียบกลับไปกลับมา พบประเด็นอุปมาที่สอดคล้องกัน ดังนี้ ด้านเป้าหมายการศึกษา พบว่ามี 2 เป้าหมาย ด้านคุณลักษณะของผู้ให้การศึกษา มีพบว่า มี 5 คุณลักษณะ ด้านกระบวนการศึกษา มีพบว่ามี 5 ขั้นตอน ด้านทักษะที่ใช้ในการศึกษา พบว่ามี 6 ทักษะ ด้านผลของการศึกษา พบว่ามี 5 ประเด็น

2) การแปลความเชิงหักล้าง และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง พบว่าด้านเป้าหมายของการศึกษา มีประเด็นอุปมาไม่ตรงกัน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีเป้าหมายในระดับพื้นฐาน และกลุ่มที่มีเป้าหมายในระดับสูง ผู้วิจัยจึงทำการแปลความเพื่อเสนอประเด็นโต้แย้ง ซึ่งพบว่าสาเหตุที่เป้าหมายของการศึกษาในระดับสูง เพื่อให้ผู้มาศึกษามีสภาวะจิตที่สามารถดับทุกข์และสร้างสุขได้อย่างแท้จริง เพราะ “ผู้ป่วยระยะสุดท้ายซึ่งไม่มีภาระงานใด ๆ สามารถใช้เวลาในการศึกษาและปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาและสร้างความสุขทางใจให้กับผู้ป่วยได้เต็มที่ เวลาที่เหลืออยู่นั้น อาจเป็นประโยชน์มากกว่าเวลาทั้งชีวิต ด้านหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พบว่ามีประเด็นอุปมาไม่ตรงกัน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อมุ่งปฏิบัติปรับใช้ในวิถีการดำรงชีวิต และกลุ่มที่ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อมุ่งปฏิบัติพัฒนาจิตขั้นสูง ผู้วิจัยจึงทำการแปลความเพื่อเสนอประเด็นโต้แย้ง ซึ่งพบว่าสาเหตุที่หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อมุ่งปฏิบัติพัฒนาจิตขั้นสูงเพราะ “ผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่มีปัญญามาก เช่น บุคคลต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกสมัยพุทธกาล พุทธธรรมที่เหมาะสมกับผู้ป่วยกลุ่มนี้ที่ปรากฏตามหลักฐาน คือ หลักโพชฌงค์ 7 มรณสติ... โสตาปัตตียังคะ 4... อนุปาทาน... สัจจญา 10” ด้านทักษะที่ใช้ในการศึกษา มีประเด็นอุปมาไม่ตรงกัน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้ทักษะในการศึกษา เพื่อเอื้อให้ผู้มาศึกษาเกิดความพร้อมของกายและใจ และกลุ่มที่ใช้ทักษะในการศึกษา เพื่อเอื้อให้ผู้มาศึกษาเกิดการเรียงเรียงความคิดความเข้าใจ ผู้วิจัยจึงทำการแปลความเพื่อเสนอประเด็นโต้แย้ง ซึ่งพบว่าสาเหตุที่ทักษะที่ใช้ในการศึกษาเพื่อเอื้อให้ผู้มาศึกษาเกิดการเรียง

เรียงความคิดความเข้าใจ เพราะ “ทักษะการถามทำให้ผู้มาปรึกษาได้มีโอกาสสังเกต ใคร่ครวญสำรวจตัวเอง ปัญหาของตนเองอย่างถี่ถ้วน และยอมรับว่าตนเองมีความทุกข์ ไม่ปิดบังตัวเอง ไม่หลอกตัวเอง เห็นทุกข์ว่าเป็นสัจจะ เป็นการกำหนดรู้ทุกข์และจำแนกทุกข์ได้”

2.4 การวิเคราะห์รูปแบบในการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา จากผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान ผู้วิจัยได้นำประเด็นอุปมาต่าง ๆ มาจัดทำรูปแบบการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก และ 39 องค์ประกอบย่อย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान พบผลการวิจัยดังนี้ 1) งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก โดยศึกษาในประเด็นวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาและรูปแบบการศึกษา

แนวพุทธจิตวิทยามากที่สุด 2) ผลการสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา พบว่ามีเป้าหมายการศึกษา 6 เป้าหมาย หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา 26 หลักธรรม คุณลักษณะของผู้ให้การศึกษา 6 คุณลักษณะ กระบวนการศึกษา 6 ขั้นตอน ทักษะที่ใช้ในการศึกษา 14 ทักษะ และผลของการศึกษา 6 ประเด็น 3) ผลการสังเคราะห์การแปลความเทียบกลับไปกลับมา พบว่า มีประเด็นอุปมาที่สอดคล้องกัน คือ เป้าหมายการศึกษา 2 เป้าหมาย คุณลักษณะผู้ให้การศึกษา 5 คุณลักษณะ กระบวนการศึกษา 5 ขั้นตอน ทักษะที่ใช้ในการศึกษา 6 ทักษะ ผลของการศึกษา 5 ประเด็น และผลการสังเคราะห์การแปลความเชิงหักล้างและการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง พบว่า มีประเด็นอุปมาที่ไม่ตรงกันแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ในประเด็นของเป้าหมายการศึกษา หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และทักษะที่ใช้ในการศึกษา 4) ผลการสังเคราะห์รูปแบบการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยาด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนา อภิमान พบว่ามี 6 องค์ประกอบหลัก 39 องค์ประกอบย่อย และมีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา พบงานวิจัยจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมากที่สุด เนื่องจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เปิดสอนวิชาที่เน้นจิตวิทยาการศึกษาที่ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสตร์เป็นพื้นฐาน (ณัฐนลิน คำสำเภา, 2553) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการเรียนการสอนโดยบูรณาการวิชาการด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559)

2. การสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของความรู้เกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า เป้าหมาย “การเผชิญปัญหาด้วยสติ มีใจที่สงบ ได้สำรวจจิตใจ รู้เท่าทันทุกข์ ยอมรับ และเข้าใจสภาพ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้” พบมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ โสริช โปธิแก้ว (2553) ที่ว่า กระบวนการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา คือ การนำพาผู้คนออกจากอวิชชา ไปสู่ความมีปัญญา ด้านหลักธรรม พบ “อริยสัจ 4” พบมากที่สุด ซึ่งโสริช โปธิแก้ว (2553) ได้กล่าวถึงจุดเด่นของกระบวนการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยาว่า มีหลักอริยสัจ 4 เป็นแผนที่สำหรับการเดินทางด้านทักษะที่ใช้ในการศึกษาพบว่า “การสร้างสัมพันธภาพ” “การรับฟัง” “การสะท้อนความคิด ความรู้สึก” “การถาม” และ “การเอื้ออำนวย” สอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะการสื่อสารแบบกัลยาณมิตร ของ ชัญญา ลีศัตรุพ่าย และชาญ รัตนะพิสิฐ (2557) โดยองค์ประกอบที่สอดคล้อง คือ การเปิดเผยตนเองและการเชื่อมสมาน การรับฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การสะท้อนความรู้สึก การทำให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างชัด และการสนับสนุน

3. ผลการสังเคราะห์การแปลความหมายของชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า มีประเด็นที่ไม่สอดคล้องกันของกลุ่มที่ใช้ทักษะในการศึกษา ได้แก่ ทักษะการสวดมนต์หรือทำพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อเอื้อให้ผู้มาศึกษาเกิดความพร้อมของกายและใจ ซึ่งทักษะดังกล่าวพบในงานวิจัยเพียง 2 เรื่อง ที่เป็นบริบทของผู้ป่วย แต่ทักษะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาถึงผลของการสวดมนต์ในผู้ป่วย อาทิ อุไรวรรณ พลจร (2558) พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความวิตกกังวลขณะเผชิญระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยคะแนนความวิตกกังวลขณะเผชิญของกลุ่มทดลองหลังการสวดมนต์ต่ำกว่ากลุ่มควบคุม

4. การวิเคราะห์รูปแบบในการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา รูปแบบการศึกษาคือผลของการสังเคราะห์การแปลความหมายที่มีความลึกซึ้งมากกว่าที่จะได้รับจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง ซึ่งเป็นไปตามข้อสรุปของบุพผา เมฆศรีทองคำ (2552) ที่ว่า “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน” นับเป็นเทคนิคการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีจุดเด่น คือ ทำให้ได้ข้อค้นพบจากการสังเคราะห์ที่มีความลึกซึ้งและเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบมากกว่าที่จะได้จากการศึกษางานวิจัยแต่ละเรื่อง โดยสิ่งที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของเทคนิคการวิจัยดังกล่าว คือ “การแปลความหมาย”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรให้การสนับสนุนให้บัณฑิตได้พัฒนาองค์ความรู้ซึ่งได้มีการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาต่าง ๆ ด้วยการใช่วิธีวิทยาการวิจัยที่เรียกว่า “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน (Meta-ethnography)” เพื่อให้ได้องค์ความรู้อย่างเป็นระบบและกว้างขวาง อันจะเป็นประโยชน์กับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ข้อค้นพบในงานวิจัยซึ่งได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้านการศึกษาแนวพุทธจิตวิทยาจำนวน 11 เรื่อง ด้วยวิธีวิจัยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน เป็นผลการวิจัยที่ลุ่มลึกกว่าการสังเคราะห์งานวิจัยทั่วไป ซึ่งผู้ให้การศึกษาแนวพุทธจิตวิทยา หรือผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถนำผลการสังเคราะห์จากงานวิจัยเล่มนี้ไปศึกษาและใช้ประโยชน์ได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำผลการวิจัยด้านรูปแบบการ
 ปรัชญาแนวพุทธจิตวิทยาครั้งนี้ ไปทำออกแบบการวิจัยเชิงสาเหตุ เพื่อวิเคราะห์โมเดล
 ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรัชญาแนวพุทธจิตวิทยา

รายการอ้างอิง

- ชัยญา ลีศัตร์พ่าย และชาญ รัตนะพิสิฐ. (2557). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของทักษะ
 การสื่อสารแบบกัลยาณสนทนาของวัยรุ่นตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสาร
 พฤติกรรมศาสตร์*, 20(2), 172-175.
- ณัฐนลิน คำสำเภา. (2553). *ประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธมือใหม่*.
 (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการปรึกษา). จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- บุปผา เมฆศรีทองคำ. (2547). *การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
 ในการจัดการศึกษา* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา).
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- บุปผา เมฆศรีทองคำ. (2552). การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน: เทคนิคการสังเคราะห์งานวิจัย
 เชิงคุณภาพ. *วารสารกองการพยาบาล*, 36(2), 84.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พุทธวิธีในการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ:
 บริษัทพิมพ์สวย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). *จากจิตวิทยาสู่จิตภาวนา*. กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โสรัช โพธิ์แก้ว. (2553). *การสังเคราะห์หลักอริยสัจ 4 สู่กระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยา/จิตรักษา
 เพื่อการพัฒนา รักษาและเยียวยาชีวิตจิตใจ: แนวคิด แนวทาง ประสบการณ์และ
 งานวิจัย*. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไรวรรณ พลจร. (2558). *ผลของการสวดมนต์แบบพุทธต่อความวิตกกังวลของผู้ป่วยมะเร็งโลหิต
 วิทยาที่ได้รับเคมีบำบัด* (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาล
 ศาสตร์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

Noblit, G. W., & Hare, R. D. (1988). *Meta-Ethnography: Synthesizing Qualitative Studies*. Newbury Park: SAGE Publications, Inc.

Olson, R. P. (2012). *Religious Theories of Personality and Psychotherapy: East Meets West*. New York: Routledge.